

Noter

Danmarks første foto – Mette Kia Krabbe Meyer

Tak til Sara Alfort, Inger Ellekilde Bonde, Gunnar Byskov, Iben Bak Christensen, Sarah Giersing, Jakob Meile, Caroline Nyvang, Mette Sandbye, Morten Skydsgaard, Lennart Weber, Lea Møller Vilhelmsen og Louise Wolthers.

Alle citater i bogen er tillempet nutidig retstavning og grammatik.

S. 2m: Berner, Marie-Louise. "Danmarks første fotografi: Ulfeldts plads juni 1840." . *Fund og forskning i Det kongelige Biblioteks samlinger*. 1998.

S. 4m: Sangild, Torben. "Dette billede er skabt af en kunstig intelligens. Og vores billedverden bliver aldrig den samme igen." *zetland.dk*. 6. august 2022.

<https://www.zetland.dk/historie/sOLEK1Nx-ae2KvJdE-c7740>

S. 7n: Berner, Marie-Louise. "Lysavlede fuldtegninger - fotografi, kunst og Naturvidenskab i Danmark 1839-1840." *Objektiv nr. 87* (Dansk Fotohistorisk Selskab), 1999

S. 8m: Jules Janins artikel blev allerede d. 26. februar 1839 trykt i en oversat udgave i Handels- og Industritidende. På den måde blev den tilgængelig for et ret bredt publikum herhjemme.

S. 8n: Berner, Marie-Louise 1999. s. 16.

Originalt citat - "man i et dertil eiendommelig indrettet camera obscura lader Billedet af Gjenstanden falde paa en Grund, som ved Lyset lider en varig Forandring, saa at det Rum, som indtoges af Billedet, beholder ligesom Præget af alle de Styrkegrader, som fandtes i det Lys, hvoraf det beskinnedes".

S. 13ø: Berner, Marie-Louise 1999. s. 15

Originalt citat – "Hvad siger De til Daguerrres Opfindelse? Jeg er henrykt derover. Hvor let vil man nu ikke kunne forskaffe sig Aftryk af de berømteste Statuer, Billeder af Landenes skønneste Steder! Da Sollyset i en tropisk Natur har en saa hurtigvirkende kraft, at selv bevægelige Gjenstande inddrives i Pladen, har jeg megen Tro til, at det nyligt opfundne Siderallys maa kunne anvendes istedetfor Solen, eller at Huulspeile kunne slibes, der samle vor Sols Straaler og kaste disse over et Ansigt eller en Gjenstand af den Størrelse, saa at vi her see samme Virkning, som om Experimentet skete i Afrika. O, vor Tid er Opfindelsernes Guldalder."

S. 13m: Berner, Marie-Louise 1999. s. 15-16.

Originalt citat – "Har jeg talt med Dem om den daguerreske Opfindelse? Den opfylder mig saa ganske. Læs derom i Journal des Débats eller i det sidste Nummer af Portefeullen, hvori der findes en Oversættelse deraf. Jeg har talt længe og meget med Ørsted derom; det er som i et Speilbillede alle Gjenstandene opfanges og forblive [der]; seer man med Mikroskopet, da udvikler det fineste Punct sig til en detailleret Gjenstand. En Prik, der paa Kobberstikket antyder et Skilt, viser sig nu med hele sin Indskrift; man seer det Baade paa Stenene og Timen paa Dagen, eftersom Solen lyser.

Nu kan man da faae de meest tro Afbildninger af Oldtidens levninger, de ypperligste Prospekter af tropiske Egne. Ørsted vil maaskee ogsaa snart blive verdensberømt; hans Opfindelse, der gav ham et Navn, synes nu at lede til, at Skibe kunne flyve uden Damp, altså uden Kulforraad, uden al Fare; man har gjort Forsøg paa Nevafloden, og det skal være lykkedes. Vor Tid er Opfindelsernes Guldalder! O, kunde jeg dog som en Daguerre opfinde at give Hjerternes Speilbillede! Ak, kun mit eget Hjertes kan jeg give, og det er saa foranderligt, saa omskiftende, at det kun bliver Momenter.”

S. 14m: Berner, Marie-Louise 1998

S. 14m: Berner, Marie-Louise 1999

S. 15ø: Den engelske fotopionér W.H. Fox Talbot (1800-1877) udgav i 1844 for første gang en bog med fotografier i. Den skal vi vende tilbage til. Han kaldte den for ”The Pencil of Nature”, men allerede i Bech og Fabers tilfælde blev det altså klart, at den blyant ikke tegnede alt.

S. 16ø: Berner, Marie-Louise 1999. s. 11

Originalt citat: ”Portraiter ere under Indflydelse af den ubetydelige Bevægelse som Aandedrættet og Muskelspillet saa vanskeligen tillader at standse. En Skiælven af Kontouren blive derfor meer eller mindre synlig; men ved at tage et Fac-Simile af Afbildningen og drage Kontouren midt i disse smaae Uregelmæssigheder, kommer man Sandheden langt nærrere end den bedste Maler er istand til.”

S. 17ø: *Roskilde Avis og Avertissementstidende* (19. oktober 1841).

S. 18m: *Kiøbenhavns Kongelig alene privilegerede Adresse-Contoires Efterretninger* (12. december 1849)

S. 20ø: <https://www.arkivthy.dk/images/artikler/Fotografi.pdf> og Knudsen, Ann Vibeke. ”Hans Thøger Winther, 1786-1851. Fotografisk opfinder, jurist, bogtrykker, boghandler.” *fotohistorie.com*. 2023. <https://www.fotohistorie.com/winther-hans-thoslashger-christiania.html>.

S. 22ø: Mortensen, Mette. ”Portræt af borgerskabet: portrætkulturen 1860-1880.”, *Dansk Fotografihistorie*, af Gitte Pedersen, Marie-Louise Berner og Mette Sandbye(red.). København: Gyldendal, 2004.

S. 22ø: *Folketællingen i Kongeriget Danmark. Den 1. februar 1901. Anden del*, København: Bianco Lunos Bogtrykkeri, 1904. s. 135

<https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=19605&sid=folket21901>

S. 22n: Thage, Tove. *Fotografens H.C Andersen: en ikonografi*. Høst, 2007.

S. 25ø: Mary Steen i Dansk Kvindebiografisk Leksikon

S. 25m: *Folketællingen i Kongeriget Danmark. Den 1. februar 1901. Anden del*, København: Bianco Lunos Bogtrykkeri, 1904. s. 279

<https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=19605&sid=folket21901>

S. 27m: Komitéen for Danmarks Deltagelse ved Verdensudstillingen i Paris 1900. *Officiel beretning om Danmarks deltagelse i Verdensudstillingen i Paris 1900*. Købehavn, 1902. s. 147

S. 27n: Weber, Lennert. *Arven efter Elfelt. kongelig hoffotograf Peter Elfelt 1866-1931*. Webers Forlag, 2010.

S. 28m: Pedersen, Karl Peder. *Poul og kærligheden. En kontrærseksuels bekendelser*. Gads Forlag, 2021.

S. 29n: Mortensen, Mette. »Portræt af borgerskabet: portrætkulturen 1860-1880.« I *Dansk Fotografihistorie*, af Gitte Pedersen, Marie-Louise Berner og Mette Sandbye(red.). København: Gyldendal, 2004.s. 57

S. 32ø: Hedder egentlig: "Portrait parlé efter Alphonse Bertillon" Bidrag ved Anders Daae og Henrik Madsen, Nielsen & Lydiche, 1899

S. 34m: Wimmer, August. *Degenererede børn: studier over sjælelige udartningstilstande i barnealdeen*. København: Gyldendals Boghandel, Nordisk forlag, 1909.

S. 36m: Greve, Irene (red.). *Vidnerne. Historien. Dansk pressefotografi i 100 år*. Forlaget Ajour, 2021.

S. 38ø: Wolthers, Louise. *Blik og begivenhed - En diskussion af fotografiets historiske potentialer med nedslag i krig, koloni og kommerzialisme 1860-1920*. ph.d.-projekt ved Det Humanistiske Fakultet på Københavns Universitet, 2008. og Wolthers, Louise. "Et billede af nationen: fotografiet spredes 1880-1900." i *Dansk fotografihistorie*, af Gitte Pedersen, Marie-Louise Berner og Mette Sandbye (red.). Gyldendal, 2004.

S. 39m: Dykkerklokken ved Knippelsbro, *Illustreret Tidende*, 20.12 1868

S. 39n: [Illustreret Tidende, alfabetisk indeks \(kb.dk\)](#)

S. 44n: Byskov, Gunner. *Marinus. Karikaturtegner med kamera*. Aarhus Universitetsforlag, 2007. og Marinus Jacob Kjeldgaard på Den Store Danske

S. 48m: Wolthers, Louise. "Da fotograf Peter Elfelt 'føjede billedet til historieskrivningen.'" *Fund og forskning i Det kongelige Biblioteks samlinger*, 2009

S. 49m: *Crome & Goldschmidt*. 1913. Det Kgl. Bibliotek. Småtryk, København.

S. 50ø: Meyer, Mette Kia Krabbe. *Hjemsøgt: tingenes væsen og kroppens mekanik i reklamens, kunstens og okkultismens fotografiske univers, Danmark 1910-1950*. Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet, 2004. og Meyer, Mette Kia Krabbe. "Et direkte udsnit af virkeligheden: 1920'ernes rene fotografi.", *Dansk Fotografihistorie*, af Gitte Pedersen, Marie-Louise Berner og Mette Sandbye(red.). København: Gyldendal, 2004. og *Jonals Co. og det moderne fotografis gennembrud i Danmark*. Gl. Holtegaard, 2000.

S. 50m: Marx, Karl. *Kapitalen: kritik af den politiske økonomi (Ved Johs. Witt-Hansen)*. Forlaget Rhodos, 1972

S. 51ø: Thage, Tove. *Pictorialisterne - En fotografisk kunst uden for akademierne*. Wunderbuch, 2020.

S. 51ø: Samme som s. 50ø samt "Hvorfor standser De særligt ved dette Billede?" *Dansk Reklame* 1.6. 1927. s. 13.

- S. 52ø: Bente, Herman. "Fotografiske Kruseduller". *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri* 1.12 1928, s. 225-233
- S. 52m: Meyer, Mette Kia Krabbe. "Fotografi uden kruseduller". *Jonals Co. og det moderne fotografis gennembrud i Danmark*. Ed. Jacob Thage. København: Gl. Holtegaard, 2000. s. 7-55.
- S. 52m: Bojesen i *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri* nr. 7, 1928. Bang nr. 10 (og Bente nr. 12)
- S. 55ø: Rasmussen, Steen Eiler. *Britisk Brugskunst*. Det danske kunstindustrimuseum, 1933.
- S. 55m: Gräff, Werner. *Es kommt der neue Fotograf!* Reckendorf, 1929
- S. 56ø: Henningsen, Poul, "Bygge- og Bolig-udstillingen". *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri* vol. 2, nr. 9, 1929. s.135.
- S. 56m: Hansen, Max Kjær. "Det kommercielle Fotografi". *Dansk Reklame* 6.9. 1932. s. 164-165.
- S. 58ø: Geiger, Theodor. *Kritik af Reklamen*. København: Nyt Nordisk Forlag, 1943. s. 26
- S. 58n: Voltelen, Mogens. "Braadne Kar og et helt Glas". *Kritisk Revy* 3.2 (1928): 10.
- S. 60ø: Thage, Tove. *Dansk modefotografi i 100 år*. Gyldendal, 2010.
- S. 60ø: Meyer, Mette Kia Krabbe. "Fotografi uden kruseduller". *Jonals Co. og det moderne fotografis gennembrud i Danmark*. Ed. Jacob Thage. København: Gl. Holtegaard, 2000. 7-55.
- S. 62m: Skive Folkeblad, 2.10 1880
- S. 63n: Topsøe, Haldor. *Fænomener paa det Vidunderliges Gebet. Den dyriske Magnetisme. Den magnetiske Søvn. Amerikanske Bankeaaender. Borddans*. København: G.E.C. Gad, 1863.
- S. 63ø: Meyer, Mette Kia Krabbe. *Hjemsøgt: tingenes væsen og kroppens mekanik i reklamens, kunstens og okkultismens fotografiske univers, Danmark 1910-1950*. Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet, 2004. og Meyer, Mette Kia Krabbe. "Mørkekammerets blændværk. Okkultisme og fotografi". *Kritik*. 2003. s. 54-64. og Meyer, Mette Kia Krabbe. "Åndernes fremkaldelse – spiritisme og fotografi". *Den gamle nyreligiøsitet. Vestens gamle kulturarv*, Mette Buchardt og Pia Rose Bövad. Frederiksberg: Forlaget Anis, 2003
- S. 64n: Bente, Herman. "Fotografiske Kruseduller". *Nyt Tidsskrift for Kunstindustri*. 1.12, 1928. s. 225-233
- S. 66ø: Schrenck-Notzing, Albert. *Materialisationsphänomene. Ein Beitrag zur Erforschung der mediumistischen Teleplastie*. München: Ernst Reinhardt, 1914.
- S. 66m: Bonne, H.E. *Livet og Aande verdenen*. København: V. Pios Boghandel, 1924. s. 27
- S. 66n: Børsen, 2. februar 1956
- S. 67ø: Meyer, Mette Kia Krabbe. *Hjemsøgt*
- S. 67m: BT, 21.12 1921
- S. 67n: Stoltz, Johanne. "Fotografering af Teleplasma". *Maanedskrift for Psykisk Forskning* 1.2 1926. s. 5-7.

- Ibid. "Fotografering af Teleplasma". *Maanedskrift for Psykisk Forskning* 2.1. 1927a. s. 7-9.
- Ibid. "Fotografering af Teleplasma". *Maanedskrift for Psykisk Forskning* 2.2. 1927b. s. 9-11.
- S. 67n: Türck, Sven. *Jeg var dus med Aanderne*. København: Steen Hasselbalchs Forlag, 1945.
- S. 68ø: Langsted, Ib. "Psykiske Fænomener og Offentligheden". *Okkultisten* 6.2-3. 1945.
- S. 68m: Türck. 1945. s. 144
- S. 68n: Schrenck-Notzing, Albert. *Materialisationsphänomene. Ein Beitrag zur Erforschung der mediumistischen Teleplastie*. München: Ernst Reinhardt, 1914:485. s. 69. I sit kampskrift henviste han igen til denne passage.
- Ibid. *Der Kampf um die Materialisationsphänomene: Eine Verteidigungsschrift*. München: Ernst Reinhardt, 1914:77.
- S. 69ø: Forfatteren Johannes Hohlenberg skrev fx om det i mandebladet *Vore Herrer* i 1924.
- S. 69m: Nielsen, Einer. *Vejen mellem himmel og jord*. 1933. Viby Sj.: Strubes Forlag, 2. udgave 1983. s. 72
- S. 69n: Gerloff, Hans. *Die Phantome von Kopenhagen. Das Medium Einer Nielsen*. Dr. Gerlach'sche Verlagsbuchhandlung, 1955. bl.a. s. 173.
- S. 69n: Stoltz 1927a. s. 9.
- S: 27m: Türck, Sven. *Kursus i fotografi. VI lektion*. København: Teknisk Kursus. S.I. Møllers Bogtrykkeri, 1949-1950
- S. 72n: Paludan, Jacob. "Seancemirakler og Forklarings-forsøg". *Nationaltidende*. 14.2. 1945. s. 5.
- S. 74m: "Aandefotografen i Forhør". *Politiken*. 22.3 (Underskrevet Jojo) 1945. s. 5.
- S. 75n: Cavling, Viggo. "Efter den psykiske Kongres." *Politiken*. 8.9 1921. s. 4-6.
- S. 76ø: Lehmann, Alfred. *Overtro og Trolddom. Fra de ældste Tider til vore Dage*. Vol. 1. 4 vols. København: J. Frimodts Forlag, 1893.
- . *Overtro og Trolddom. Fra de ældste Tider til vore Dage*. Vol. 2. 4 vols. København: J. Frimodts Forlag, 1894.
- . *Overtro og Trolddom. Fra de ældste Tider til vore Dage*. Vol. 4. 4 vols. København: J. Frimodts Forlag, 1896.
- . *Overtro og trolddom. Fra de ældste tider til vore dage. Anden del*. 1893-1896. København: J. Frimodts Forlag, 1920.
- . *Overtro og trolddom. Fra de ældste tider til vore dage. Første del*. 1893-1896. København: J. Frimodts Forlag, 1920.

- S. 76m: Leimand, Ole. ”Mørkets magter set på fingrene: om samarbejdet mellem psykologi og tryllekunst”. *Udviklingslinier i dansk psykologi fra Alfred Lehmann til i dag*. I.K Moustgaard, Arne Friemuth Petersen, Ib Kirstian Moustgaard og Ib Kristian Moustgaard. Psykologisk Laboratorium. 1986. s. 515, 518 og 190ff
- S. 76m: Kragh, Jesper Vaczy. “»Overtro Og Trolddom« Selskabet for Psykisk Forskning 1905-1930”. *Fortid Og Nutid*. 1/12. 2003. <https://tidsskrift.dk/fortidognutid/article/view/75120>.
- S. 78m: Zerlang, Martin, ”Gamle minder og nye motiver: nye genrer 1900-1920.” *Dansk Fotografihistorie*, Gitte Pedersen, Marie-Louise Berner og Mette Sandbye(red.). København: Gyldendal, 2004. og Sandbye, Mette. “Snapshots fra hverdagen: genreforskelle nedbrydes 1968-1980” *Dansk Fotografihistorie*, Gitte Pedersen, Marie-Louise Berner og Mette Sandbye(red.). København: Gyldendal, 2004.
- S. 80n: Udstillingen ”Kameraet og os – Mennesket i fotografiet 1845-2021” kan ses på Det Kgl. Bibliotek, Den Sorte Diamant frem til efteråret 2025.
- S. 81n: Det Kgl. Biblioteks billedsamling. Familien Kellermanns familiealbum, Album 23, 4° <http://www5.kb.dk/images/billed/2010/okt/billeder/object1725728/da/>
- S. 84m: Det Kgl. Biblioteks billedsamling., Album 23, 4°
- S. 85m: Det Kgl. Biblioteks billedsamling. Album 635, 4° mf.
- S. 86ø: Det Kgl. Biblioteks billedsamling. Album 635
- S. 86m: Chalfen, Richard. *Snapshot Versions of Life*. Ohio: Bowling Green State University Popular Press, 2010. s. 101
Originalt citat - “Vacation without a Kodak is a vacation without memories ... (and) is a vacation wasted”
- S. 86n: Værket ”black is a beautiful word” af Jeanette Ehlers på udstillingen ”Kameraet og os – Mennesket i fotografiet 1845-2021” kan ses på Det Kgl. Bibliotek, Den Sorte Diamant
- S. 87m: Det Kgl. Biblioteks billedsamling. Familien Rasmussens familiealbum, Album 988, 4°
- S. 94n: Den norske fotojournalist Jonas Bendiksen vandt en pris ved World Press Photo med en serie, der var skabt med AI. Bendiksen ønskede at skabe opmærksomhed om AIs konsekvenser for fotojournalistikken. (Bruun-Hansen, Kerstin. ”Falske fotos taget af norsk fotograf vinder pris ved World Press Photo.” *journalisten.dk*. 24.. marts 2022. <https://journalisten.dk/falske-fotos-taget-af-norsk-fotograf-vinder-pris-ved-world-press-photo/>.)
- S. 95ø: Danmarks Radio. ”Genstart - en agent i Aalborg.” *dr.dk/lyd*. 11.4. 2023. <https://www.dr.dk/lyd/special-radio/genstart-2642056922000>.
- S. 95m: Gizmodo samler de bedste historier <https://gizmodo.com/29-viral-photos-and-gifs-from-2017-that-were-totally-fa-1821440079>
- S. 95: ”Selfie” på Ordnet.dk
- S. 96ø: Ritzau. ”Manipuleret skønhed skal stoppes med lovgivning.” *nyheder.tv2.dk*. 17.7 2022. <https://nyheder.tv2.dk/politik/2022-07-17-manipuleret-skoenhed-skal-stoppes-med-lovgivning>.

S. 97m: Fx Zach King. <https://www.youtube.com/channel/UCq8DICunczvLuJJq414110A>

S. 98m: Den danske fotohistoriker Lars Kiel Bertelsen stiftede i 1996 Samlingen af Anonymt Fotografisk Materiale (SAFOM) med fundne fotografier. Her kunne man donere fotografier til, som man ikke kunne skille sig af med.